

In elk specialistisch hoekje der wetenschap heeft men wel eens gemeend den sleutel gevonden te hebben, die op alle groote filosofische vraagstukken paste. Aan mechanische, chemische en fermentatieve verklaringen voor het leven zijn wij pas ternauwernood ontkomen en ook van den kant der geesteswetenschappen heeft het niet ontbroken aan theorieën, die ons de stof niet gunden en op een of andere wijze alles voor psychisch verklaarden.

Voor al het gebied der psychologische-physiologie zijn deze grensoverschrijdingen vaak bedreven. Zich met moeite uit de zenuwphysiologie langs de verschillende stelsels omhoogwerkende naar de centra der hersenen komt de physioloog daar in een gebied, waar zijn onderzoekingsmethodes tekortschieten, waar controleproeven niet meer mogelijk zijn en waar zijn speculatieve denken door ongeoeffendheid allicht zijn competentie overschrijdt.

Hoe lofwaardig en belangrijk de onderzoekingen en gevolgtrekkingen, die WEINBERG in het vorige nummer van dit *Tijdschrift* beschrijft ook zijn mogen van het standpunt der proefondervindelijke psychologie, toch moet men het belang van al dergelijke proeven voor de werkelijke psychologie en filosofie niet overschatten.

De theorie (of wet?), die WEINBERG en HESS opstellen, is, dat „bij verhooging van het bewustzijnsniveau de prikkelbaarheid van het sympathische deel en bij verlaging de prikkelbaarheid van het parasymphatische deel van het onwillekeurig zenuwstelsel toeneemt”. Een dergelijke veralgemeening van een proefondervindelijke waarneming is mijns inziens niet veroorloofd.

De wet van WEINBERG zegt dus, dat een laag bewustzijnsniveau evenwijdig gaat met een overheerschen van het vegetatieve en een hooger bewustzijnsniveau met een overheerschen van het animale zenuwstelsel. Als laagst bewustzijnsniveau kan men met eenig voorbehoud den slaap wel nemen. Als hooger niveau komen dan gevoelens als honger, geslachtsdrift en angst in aanmerking. Bij deze animale gevoelens heeft men inderdaad de verhoogde sympathicuswerking kunnen aantoonen. Vooral voor den angst is het parallelisme tusschen psychisch en physisch gebeuren in den zin van WEINBERG treffend. Angst geeft verhoogde sympathicuswerking, terwijl toediening van adrenaline of schuldtklier angst geven (of angst doen verdwijnen!). Hier heeft men het voorbeeld van een psycho-physisch parallelisme. Organische veranderingen, die begeleid worden door een emotie: „welches emotionelle Bewusstsein von Furcht sollte zurück bleiben wenn weder die Empfindung beschleunigter Herztätigkeit, noch flachen Atmens weder die Empfindung des Lippenzittern und die Gliederschwäche, weder die der Gänzhaut noch die eines Aufruhrs in den Eingeweiden vorhanden wäre!” (JAMES—LANGE). Tot zoover is de wet van WEINBERG dus betrekkelijk van toepassing, maar voor een parallelisme van eenig belang zou men nu ook mogen eischen, dat bij nog sterker verhooging van het bewustzijnsniveau van de animale sfeer uit in die der persoonlijkheid, in evenredigheid de sympathische orgaanverschijnselen zouden toenemen. Het tegendeel is echter het geval. Gevoelens op het gebied van kunst en religie, die aan emotioneele intensiteit bij den angst niet achterstaan, gaan met zeer geringe lichamelijke verschijnselen gepaard. Zelfs binnen de nauwe grenzen, waarin verhooging van bewustzijnsniveau en sympathicuswerking samengaan, kan men van dit parallelisme niet eens verwachten, dat het omgekeerde ook steeds het geval is. Hoe vaak vindt men niet een overwegen van de sympathicuswerking zonder verhoogd bewustzijnsniveau. Deze parallelistische wet van WEINBERG is dus evenmin wet als uitdrukking van een psychophysisch parallelisme.

Zoodra men het gebied van het animale aan een of anderen kant verlaat, laat men ook de bewijzen voor het psycho-physisch parallelisme achter zich. Het is dan ook volgens W. WUNDT (*Logica* 3de band) beter om natuur en geest niet te vergelijken met een kring, die zich aan binnen- en buitenzijde als hol en bol verschillend laat aanzien, maar eerder als twee gebieden, die elkander kruisen en een deel van den inhoud samen gemeen hebben. Een kritische bespreking van het psycho-

physisch parallelisme en psychisch monisme zou het bestek van dit stukje echter verre te buiten gaan.

Wie de wisselwerking van ziel en lichaam bestudeeren wil, dient zich niet vast te klampen aan de werking van een spuitje adrenaline of toestellen en tabellen. Het groote materiaal, van waar mijns inziens het licht komen moet, is het oneindig gevarieerde gebied der neuroses, de suggestie en proeven over hypnose en mogelijk ook de onderzoekingen op het gebied der metaphysische verschijnselen.

De physioloog doet dan ook verstandig om op het gebied der geesteswetenschap en persoonlijkheidsleer de woorden van GEULINGS ter harte te nemen: „ubi nihil valet, ibi nihil velis”, en voorloopig nog niet naar den zetel der persoonlijkheid te zoeken, zelfs al komt er bij letsels in de buurt van den derden ventrikel slaapzucht voor. Een zuiver physiologische oplossing van het vraagstuk van den slaap, dat zoo vol psychologische vraagstukken steekt, moet mijns inziens eenzijdig zijn.

Woerden, 30 Augustus 1925.

H. A. E. VAN DISHÖECK.

BERICHTEN.

BUITENLAND.

LONDEN. — Een pokken-match. Prof. Lyster, van St. Bart's Hospital, heeft alle tegenstanders der inenting uitgedaagd om 24 hunner af te vaardigen, ten einde een week lang door te brengen in nauwe aanraking met lijders aan pokken; 24 ingeënte studenten hebben zich bereid verklaard, hetzelfde te doen. Maar tot nu toe heeft hij zich geen mensch aangemeld voor den ongelijken kamp. Immers, als de prijsbeker moet worden uitgerekend aan het 24-tal, dat de meeste pokken krijgt, zouden de studenten het schandelijk verliezen, misschien wel met 20—4 (*Deutsche med. Wochenschr.* 28 Augustus).

— **Bijzondere bibliotheken en bureaux van inlichting.** In September 1924 heeft te Londen een voorloopige bijeenkomst plaats gehad van personen, die belang stelden in het denkbeeld, voor bijzondere onderwerpen op allerlei wetenschappelijk, maatschappelijk of politiek gebied zeer volledige boekerijen aan te leggen, alsook verhandelingen in de tijdschriften op het betrokken gebied nauwkeurig te doen catalogiseeren en uittreksels en vertalingen hiervan te doen vervaardigen. Als uitvloeisel dezer bijeenkomst werd een vaste commissie gevormd, waarvan de voorzitter en de secretaris het Britsche Genootschap voor onderzoekingen over gegoten ijzer en de Britsche Vereeniging voor onderzoekingen over andere metalen dan ijzer vertegenwoordigen, waaruit men kan afleiden, hoe ver men zich voorstelt te gaan in het specialiseeren der boekerijen. De British Medical Association is vertegenwoordigd door haar „Intelligence Officer”, ambtenaar voor persberichten. Het werk der commissie heeft geleid tot de vorming van een „Association of Special Libraries and Information Bureaux”, die binnen eenige weken te Oxford bijeenkomt. Zij heeft ook den steun verworven van de Trustees der CARNEGIE-stichting in het Vereenigde Koninkrijk, een verslag der vorige bijeenkomst in het licht gegeven, met een inleidend woord van den voorzitter van den Board of Trade, en een aanvang gemaakt met het verzamelen van gegevens voor een handleiding voor bijzondere bibliotheken en bureaux van inlichting. Men stelt zich voor, tot elkander te brengen de verspreide inrichtingen, die reeds op dit gebied bestaan, en tusschen deze uitwisseling van inlichtingen te bevorderen. Hierdoor hoopt men veel verspilling van arbeid overbodig te kunnen maken. Reeds vroeger is de British Medical Association op haar gebied in dezen zin werkzaam geweest, o.a. door lijsten te maken van de bibliotheken in de voornaamste steden, waar men de verschillende geneeskundige tijdschriften aantreft (*Brit. med. Journ.* 29 Augustus).